

Projektplan

”Barnets rättigheter i vårdnadstvister ”

Stiftelsen Allmänna Barnhuset planerar att tillsammans med Socialstyrelsen, FoU i Väst/GR och region Örebro starta ett utvecklingsprojekt kring barn som befinner sig i svåra vårdnadskonflikter. I utvecklingsprojektet kommer sex kommuner att erbjudas stöd i att utveckla och förbättra sitt arbete. Varje kommun utser ett team med socialsekreterare från både familjerätt och socialsekreterare med ansvar för barnavårdsutredningar. Detta team kommer att aktivt medverka i projektet och prova nya arbetssätt inom ramen för uppsatta mål. Kommunerna ansvarar tillsammans med FoU-enheterna för spridning inom den egna kommunen och regionen så att nya arbetssätt kan implementeras på fler håll. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ansvarar för den nationella spridningen.

Den här projektplanen bildar underlag för det gemensamma utvecklingsarbetet.

Bakgrund

Allmänna Barnhuset arrangerade under våren 2010 ett möte med forskare, praktiker och myndigheter med lång erfarenhet av frågor om vårdnad, boende och umgänge. Syftet med mötet var att identifiera några angelägna utvecklingsområden för att stärka barns rättigheter i svåra vårdnads- och umgängesärenden. Detta möte blev utgångspunkten för hur utvecklingsarbetet ”barn i svåra vårdnadskonflikter” kom att utformas.

Det konstaterades att barn som lever i svåra vårdnadskonflikter inte får stöd och skydd i den utsträckning som de behöver, även om fler ärenden anmäls idag från familjerätten till den sociala barnavården. Av alla separationer bedöms ca 10 % vara ”högriskärenden” (ca 6000 barn), vilket innebär att de går vidare till domstol och att det ofta finns en svår problematik i familjen.

Det saknas ofta ett barnskyddsperspektiv i vårdnadsutredningen.

Samarbetet mellan socialsekreterare med ansvar för barnavårdsutredningar och familjerättssekreterare behöver förstärkas och utvecklas och inte sällan skulle barnens behov behöva utredas parallellt med vårdnadsutredningen. Avsaknaden av tydliga riktlinjer och rutiner i arbetet med svåra vårdnadskonflikter riskerar också att bidra till att barnens behov av stöd och skydd inte alltid tillgodoses.

Tillsynen visar att ca 75 % av kommunerna har fungerande rutiner för hur de för över ärenden mellan familjerätt och socialtjänstens enhet som ansvarar för barnavårdsutredningar. Men det brister ofta i samordningen mellan barnavårdsutredningen och vårdnadsutredningen. Det saknas också kunskap om vad som händer efter att en anmälan gjorts från familjerätten till socialtjänstens barnavårdsutredare.

Länsstyrelsens granskade också hur våldet uppmärksammas i samarbetsamtal. Drygt 50 % av de granskade kommunerna hade rutiner för handläggningen av ärenden där våld förekommer. Flera kommuner uppmärksammade våld men saknade skriftliga rutiner. Cirka 30 % av kommunerna uppfyller helt kraven på rutiner för att uppmärksamma våldet och kompetens för att genomföra enskilda samtal med barnen när våld förekommit. Länsstyrelsen påtalade behovet av kompetensutveckling kring samtal med barn som bevittnat våld.

Föräldrar som strider om vårdnaden har inte sällan egna svårigheter och problem i sina relationer. Att som barn leva i en situation där föräldrarna strider om vem som ska ha vårdnaden innebär att barnet befinner sig i en svår situation. Vi behöver se barnets utsatthet ur ett brett perspektiv där både våld, missbruk och psykisk sjukdom kan förekomma. Barnets rättigheter och barnets perspektiv måste vara en självklar utgångspunkt genom hela arbetsprocessen.

Aktuellt inom området

I regleringsbrevet för 2010 fick Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa kunskap om metoder för att ge stöd till konfliktlösning vid vårdnadstvister och lämna förslag till fortsatt arbete inom området.

Uppdraget ska redovisas den 31 maj 2011.

Socialstyrelsens handbok "Vårdnad, Boende och Umgänge" (2003) ska revideras och beräknas bli klar våren 2011. En handbok för arbete med kvinnor och barn som bevittnat våld beräknas vara klar under hösten 2010. I den kommer ett kapitel att ingå om familjerättens handläggning av ärenden där barn bevittnat våld. Socialstyrelsen har ett regeringsuppdrag att ta fram ett riskbedömningsinstrument för vårdnad boende och umgängesärenden. Utgångspunkten är 6 kap 2a § FB. Uppdraget ska redovisas till regeringen 1 mars 2011.

En utredning pågår om ekonomi och föräldrasamarbete vid särlevnad. Utredningen ska bland annat titta på "Omfattningen av särlevande föräldrars behov av hjälp och stöd för att uppnå samförstånd gällande ekonomiska frågor som rör barnet". Uppdraget ska redovisas 1 juni 2011. Socialstyrelsen har också fått ett uppdrag att följa upp hur 2006 års vårdnadsreform slagit igenom i socialtjänstens arbete om vårdnad, boende och umgänge, med redovisning senast den 30 november 2011.

FoU Södertörn prövar, tillsammans med tingsrätt och familjerätt i nio kommuner, arbetsmodellerna *Konflikt och försoning* respektive *Föräldrakoordinator*. "*Konflikt och försoning*" är en medlingsmodell med ursprung i ett metodutvecklingsarbete vid tingsrätten i Trondheim. Modellen innebär att tingsrätt och familjerätt arbetar med gemensamma samtal med familjen (muntlig förberedelse), tidigt i processen innan föräldrarna hunnit befästa alltför djupa negativa uppfattningar om varandra.

Föräldrakoordinator syftar till, med uppdrag att se till barnets bästa, att minska konflikten mellan föräldrarna och stärka deras förmåga att samarbeta. Koordinatorns uppgift är också att arbeta fram och upprätthålla en struktur för barnets tillvaro. Projektet kommer att pågå under två år och avslutas hösten 2012.

Projektets syfte och mål

Målgrupp

Projektets målgrupp är "barn i svåra vårdnadskonflikter" med det menar vi barn som är aktuella i en barnavårdsutredning som löper parallellt med vårdnadsutredningen, att det är en hög konfliktnivå mellan föräldrarna och att det förekommer våld, missbruk eller bristande omvårdnad (försummelse).

Syfte

Att förbättra situationen för barn som lever i svåra vårdnads- och umgängeskonflikter och att se till att barn som tvingas leva i en svår vårdnadskonflikt får rätt stöd och hjälp. Syftet med

projektet är också att få ett gemensamt lärande kring förbättringsarbete med fokus på hur socialtjänsten kan utveckla och förbättra stödet till barn och föräldrar i svåra vårdnadskonflikter.

Utgångspunkter i projektet – Lagstiftning, forskning och erfarenhetsbaserad kunskap

Barnkonventionen och den lagstiftning som reglerar handläggningen av barn i vårdnadskonflikter, SoL och FB. Riklinjer och vägledning inom området.

Med utgångspunkt från de mål som formulerats i projektplanen ges en ”expertgrupp” i uppdrag att sammanfatta aktuell kunskap och god praxis med utgångspunkt från forskning, praktik, lagstiftning och aktuella riktlinjer.

Projektet kommer fortlöpande ta del av erfarenheterna från andra utvecklingsarbeten som pågår i landet.

Övergripande mål

Att utveckla arbetsmetoder som på ett systematiskt och långsiktigt sätt kan stärka barnets rättigheter i beslut och åtgärder inom ramen för arbetet som rör vårdnad, boende och umgänge. Att ha en helhetssyn med barnet i fokus genom hela vårdnadsprocessen.

Delmål

Utveckla samarbetet mellan familjerättssekreterare och socialsekreterare som ansvarar för barnavårdsutredningar

- samordna utredningsprocessen när det görs parallella utredningar
- samordna arbetet med ”barnsamtalen i utredningarna” i så stor utsträckning som möjligt
- utveckla samarbetet med berörda samarbetspartners ex förskola/skola, BVC

Stärka barnets roll och rätt till delaktighet, att komma till tals samt att få information (artikel 3, 6, 9 och 12 Barnkonventionen) ex

- samtal med barn, metodik, bemötande mm
- dokumentation av samtalen
- bedömning/analys
- återkoppling till barnet och föräldrarna

Anpassa insatser och stöd till barn och föräldrar under hela vårdnadsprocessen (artikel 18 o 19 Barnkonventionen) ex

- bedömning av barnets behov av insatser, riskanalys mm
- sätta in och anpassa insatser efter barns och föräldrars behov, följa upp och utvärdera
- anpassa handläggning, bemötande mm i så stor utsträckning som möjligt efter varje ärendes specifika förutsättningar

Projektorganisation

Styrgrupp

Projektet drivs av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. I styrgruppen ingår Socialstyrelsen, FoU i Väst/GR och Regionförbundet i Örebro, som också kommer att vara nära samarbetspartners i projektet. Styrgruppen består av Allmänna Barnhusets kanslichef Bodil Långberg som ordförande, Ylva Söderlind Göthner, projektledare, Gunilla Cederström, Socialstyrelsen, Elisabeth Beijer FoU i Väst/GR och Marie Gustafsson, Regionförbundet Örebro. Projektledarens har det löpande ansvar för projektet, kontakt med deltagande kommuner

och vid behov de lokala styrgrupperna. Projektledaren ansvarar också för planering och genomförande av de gemensamma lärandeseminarier på Sättra Bruk samt är handledare till teamen i Genombrottsmetoden. Detta innebär bland annat att fortlöpande stödja teamens utvecklingsarbete.

Deltagande kommuner

Sex kommuner kommer att delta varav tre kommuner från FoU i Väst/GR och tre kommuner från region Örebro. Varje kommun utser ett team bestående av två familjerättssekreterare och två socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar, detta team kommer att aktivt arbeta i projektet.

Lokal styrgrupp

Varje kommun utser en lokal styrgrupp för projektet. I styrgruppen bör ingå teamets närmaste chefer, dvs. cheferna för familjerätten respektive och socialtjänstens enhet med ansvar för barnavårdutredningar. Styrgruppens roll är främst att ge teamet goda förutsättningar för att delta i projektet, följa och stödja teamet i sitt utvecklingsarbete, samt att kommunicera med projektledningen kring frågor som uppstår under utvecklingsarbetets gång. Styrgruppens uppgift är också att sprida erfarenheterna inom den egna organisationen samt till berörda samarbetspartners och att implementera förbättringarna i ordinarie arbetsprocesser. Styrgruppen och teamen förväntas också samarbeta med regionens övriga medverkande kommuner och respektive FoU-enhet för regional kunskapsspridning.

Teamets roll

Teamen definierar tillsammans med den lokala styrgruppen de utvecklingsområden som ska fokuseras (inom ramen för denna projektplan). Förbättringsåtgärder prövas, dokumenteras och följs upp med Genombrottsmetoden som grund.

Målen konkretiseras och görs mätbara. Eftersom förutsättningarna och behoven hos kommunerna kan se olika ut är det viktigt att varje kommun väljer de områden man vill arbeta med. Tanken är att kommunerna kommer att inspirera varandra inom olika områden och att det blir ett gemensamt lärande med olika perspektiv.

För att skapa så bra förutsättningar som möjligt för den övergripande utvärderingen av projektet är det önskvärt att det finns några gemensamma områden för samtliga kommuner. Därför är det önskvärt att alla team provar att använda en gemensam metod för bedömning av barnets behov och att alla jobbar med målet att utveckla samverkan mellan familjerätt och socialtjänstens enhet som ansvarar för barnavårdsutredningar.

Teamet ska ha möjlighet att direkt prova nya arbetssätt inom ramen för löpande arbete. Det kommer att innebära att teamet arbetar tillsammans med ett visst antal utredningar under projekttiden. Teamet bör ha mandat att påverka förändringar inom ramen för projektet och att prova nya arbetssätt i pågående vårdnads- och barnavårdsutredningar.

Teamet deltar på de gemensamma lärandeseminarier ca två gånger per termin.

Lärandeseminarier utgör tillfällen då alla team möts för att få kunskap, inspiration och hjälp att planera det fortsatta förbättringsarbetet. En förutsättning för att nå framgång i arbetet och för att teamen ska uppleva projektet som meningsfullt är att teamet deltar på lärandeseminarier samt att tid avsätts i arbetsperioderna mellan lärandeseminarier för att prova och genomföra förändringar.

Teamet ansvarar för sin egen dokumentation, uppföljning av mål samt slutrapport.

Lärandeseminarier kommer att äga rum på Barnhusets kursgård, Sättra Bruks Herrgård i Västergötland satrabruk.se.

Genombrottsmetoden

I projektet kommer grundprinciperna i Genombrottsmetoden att användas.

Genombrottsmetoden är en svenskanpassad förbättringsmetodik som har sitt ursprung i det framgångsrika arbetssättet ”The Breakthrough Series” (BTS) som utvecklades i USA. Genombrottsmetoden har främst använts i Sverige inom Hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. Metoden provades för första gången i projekt Pinocchio med team sammansatta av deltagare från barn- och ungdomspsykiatri, socialtjänst och förskola/skola. Vid utvärderingen av projektet ansåg teamen att metoden varit en framgångsfaktor i projektet. Genombrottsmetoden inkluderar ett principiellt projektupplägg som innehåller gemensamma arbetsseminarier med mellanliggande arbetsperioder. Det inkluderar en arbetsgång, Nolans Modell, som bygger på att testa små förändringar i den egna organisationen innan beslut om en mer genomgripande förändring görs. Tanken bakom hela arbetssättet är att minska gapet mellan kunskapen om vad man bör göra och vad man faktiskt gör i praktiken. En viktig del i metoden är att mäta resultatet av det förbättringsarbete som genomförs, samt att erfarenheterna från varje avslutat Genombrottsprojekt sprids lokalt, regionalt och nationellt.

www.skl.se/web/Genombrott.aspx

Utvärdering

En utomstående forskare får i uppdrag att utvärdera projektet och ansvara för den övergripande dokumentationen. Styrgruppen kommer att tillsammans med utvärderaren besluta om utvärderingsmodell, dokumentation och hur samarbetet mellan utvärderaren projektledaren och teamen ska se ut. Utvärderingen och teamens egna slutrapporter kommer att utgöra underlag för en gemensam slutrapport för projektet. Slutrapporten sprids på gemensamma seminarier/konferenser.

Finansiering

Kommunen står för sina deltagares resekostnader i samband med lärandeseminarier på Sättra Bruk. Allmänna Barnhuset står för kost och logi.

Allmänna Barnhuset ansvarar för ”expertgruppens” kunskapssammanställning.

FoU i Väst/GR och region Örebro deltar i styrgruppen och kostnaderna i samband med detta, samt bidrar med stöd vid regionala möten och kunskapsspridning inom regionen.

Möjligheter till extern finansiering för tillkommande kostnader som exempelvis externa föreläsare kommer att undersökas av styrgruppen.

Projektid

Planeringsarbete under hösten 2010. Ta fram kunskapsmaterial. Inbjudan och dialog med intresserade kommuner. Kommunerna påbörjar en egen kartläggning kring nuläget och utvecklingsbehov.

Start våren 2011 med ett seminarium på Sättra Bruk den 19 – 20 januari med deltagande kommuners chefer och styrgruppen. Syftet är att gå igenom projektupplägget, tydliggöra förväntningar, roller, ansvar samt samarbetet mellan projektledning, region och kommunerna. Gemensamma lärandeseminarier för teamen under 2011 och 2012 på Sättra Bruk. Önskvärt är också att kommunen/regionen anordnar något lokalt lärandeseminarium under den tiden i syfte att sprida kunskap och involvera fler på hemmaplan.

Avslutning våren 2013.

Spridning av erfarenheterna under hösten 2013.

Projektledare Ylva Söderlind Göthner 08-524 634 94 eller 0768-60 48 42
ylva.soderlind.gothner@allmannabarnhuset.se